

Kamu Yönetiminde Temel İş Sağlığı ve Güvenliği Bilgisi (Van Milli Eğitim Müdürlüğü Örneği)*

Muhammed Hanifi VAN **
Necmettin KOÇ***

Özet

Kamu yönetiminde temel iş sağlığı ve güvenliği (İSG) eğitiminin, çalışanlar açısından ne kadar anlaşıldığı ve dikkate alındığı bilgisini araştırmak amacıyla, Van il Milli Eğitim Müdürlüğünde çalışan idareci, öğretmen, memur ve hizmetli kişiler üzerinde bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada, 1.420 okul/ kurum 10.126 derslik 15.097 öğretmen 31.2077 öğrencisi bulunan Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü özelinde İSG ile ilgili bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ankete katılan kişilerin %98'i herhangi bir iş kazası geçirmemiş, iş kazası geçiren kişilerin ise genelde düşmeye bağlı iş kazası geçirdiği belirlenmiştir. Ankete katılan kişilerin %58'i temel İSG eğitimi almış ve 12 saatlik eğitimin yeterli olduğu belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Faktör analizi, iş sağlığı ve güvenliği (İSG), iş kazaları.

Basic Occupational Health and Safety in Public Administration

Abstract

In order to investigate the knowledge and understanding of basic occupational health and safety (OHS) education in public administration, a survey was conducted on administrators, teachers, civil servants and servants working in Van Provincial Directorate of National Education. In this study, a field study related to occupational health and safety was carried out in Van Provincial Directorate of National Education with 1.420 schools / institutions, 10.126 classrooms, 15.097 teachers and 31.2077 students. In the study, 98% of the respondents did not experience any occupational accidents, and those who had an occupational accident were found to have had a work accident related to fall. 58% of the respondents received basic occupational health and safety training and it was stated that 12 hours of training was sufficient.

Keywords

Accidents at work, factorial analysis, occupational health and Safety (OHS).

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

Yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Muhammed Hanifi VAN (Dr.Öğr.Üyesi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İİBF, Ekonometri bölümü, hanifivan@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6093-011X

*** Necmettin KOÇ (Yüksek lisans mezunu). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, necmtkoc65@hotmail.com, ORCID:0000-0001-8276-9339

Atıf yapmak için / To cite this article: Van, M.H. & Koç, N. (2020). Kamu Yönetiminde Temel İş Sağlığı ve Güvenliği Bilgisi (Van Milli Eğitim Müdürlüğü Örneği). Akademik İzdüşüm Dergisi, 5(2): xx-xx

GİRİŞ

Küreselleşmenin etkisiyle gelişmekte olan ülkeler, çalışma koşulları ve çalışanların güvenliğine yönelik standartlarını çağdaş yaşama ulaşmak için değiştirmek ve geliştirmek zorunda kalmışlardır. Ülkeler, kamu ve özel sektör ayırmaksızın işçi ve işverenler için gerekli yasal düzenlemeleri yapmak ve denetlemekle yükümlüdür. Kamu ve özel sektör çalışanlarına temel iş sağlığı ve güvenliği (İSG) eğitimi verilmesi, iş güvenliğinin sağlanabilmesi için gerekli bilincin aşılması, örgütsel bir temele dayandırılması ve gerekli fiziki düzenlemelerin çalışma ortamında sağlanması oldukça insanidir. İş sağlığı ve güvenliği, çalışanların verimliliğinin artırılması ve insan kaynağının etkin kullanımı açısından hassas ve niteliği yükseltilmesi gereken bir yönetim konusudur.

İş kazaları ve meslek hastalıklarının denetim altına alınması ve çalışma yaşamında oluşturduğu problemlerin çözümü adına yapılan düzenlemeler ve araştırmalar İSG kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. İSG, sistemli ve bilimsel bir şekilde iş yerlerinde farklı sebeplerle oluşan, insan sağlığını tehdit eden koşullardan kaçınmak amacıyla yapılan çalışmaları ifade etmektedir.

Çalışma hayatının dinamiği olan işçiler, yeterli yasal düzenlemeler ve denetimlerle kontrol edilemeyen iş ortamlarında, iş kazası ve meslek hastalıklarına doğrudan maruz kalmaktadırlar. İSG' de temel hedef; çalışma hayatında ortaya çıkması muhtemel iş kazaları ve meslek hastalıklarını azaltmak ve dahası bitirmektir. Ortaya çıkan rakamlar her geçen yıl ülkelerin ekonomilerinde ve nitelikli istihdamında riskli rakamlara ulaşmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) rakamlarına göre yaklaşık olarak her yıl 2.78 milyon kişi meslek hastalığı ve ya iş kazası nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Ayrıca dünya üzerinde; 374 milyon kişi ölümcül olmayan iş kazası ve meslek hastalığına yakalanırken çoğunluk işine uzun süre ara vermek zorunda kalmıştır. İş kazaları ve meslek hastalıklarının meydana getirdiği ekonomik yük, yıllık dünya gayri safi milli hâsılasının (GSMH) %3.94 civarında olduğu tahmin edilmektedir (ILO, 2018).

Türkiye'deki verileri incelediğimizde ise, SGK verilerine göre, Türkiye'de 2017 yılı içerisinde sigortalı işçilerden 691 kişi meslek hastalığına yakalanmıştır ve meslek hastalıkları sebebiyle kimse yaşamını yitirmemiştir. 2017 yılı içerisinde sigortalı işçilerden 1633 kişi iş kazası sebebiyle yaşamını yitirmiştir (SGK, 2017).

Kamu yönetimde çalışanların almış oldukları temel İSG bilgisine yönelik bir alan araştırması, 1.420 okul/kurum, 10.126 derslik, 15.097 öğretmen ve 31.2077 öğrencisi bulunan Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü özelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki il ve ilçe İSG koordinatörlerinin şahsi gözlemleri, incelemeleri ve değerlendirmeleri dikkate alınmıştır.

MİLLİ EĞİTİM KURUMLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

6331 sayılı kanun ile Türk Kamu Yönetiminde yöneticilere yeni görevler tanımlamıştır. Söz konusu kanunun 3-ğ maddesi “Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar “işveren olarak tanımlanmıştır. 3-2 maddeye göre Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı kurum veya bu kurumlara bağlı okullarda işverinin sorumluluklarını üstlenecek kişi olarak eğitim yöneticileri ve okul müdürleri olarak tanımlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm il milli eğitim müdürlüklerine 6331 sayılı yasanın gereğinin yapılması için 19.08.2014 tarihinde iş sağlığı ve güvenliği konulu 2014/16 sayılı genelge gönderilmiş ve genelgenin 5. maddesinde okullarda iş sağlığı ve güvenliği

çalışmalarında norm fazlası durumunda olan iş güvenliği uzmanı öğretmenlerin isteki olmaları halinde görevlendirilmeleri istenmiştir.

Milli eğitim bilgi ve tecrübesiyle, kamu kurumları içerisinde İSG eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlayıp gerekli düzenlemeleri yapmıştır. 2017 yılında tüm özel ve devlet yurtları başta olmak üzere, okul ve kurumlardaki kilitli yangın acil çıkış kapıları açılmış ve gerekli bilincin oluşturulmasıyla olası felaketlerin önüne geçilmiştir. Milli eğitim kurumlarında 929.000 memur ve öğretmenin hemen hemen tamamına temel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmiş olup acil durum ekipleri ayrıca yangın eğitimine alınarak yangın öncesi ve yangın esnasında yapılması gerekenler uygulamalı olarak gösterilmiştir (Kandemir, 2017).

KAMU YÖNETİMİNDE “6331” SAYILI KANUN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

İSG kanunu 30.06.2012 yılında “6331” sayılı kanun olarak çıkmıştır. Bu kanun yükümlülükleri gereğince tüm özel sektör ve kamu kurum kuruluşlarında (Akı, 2013);

- İş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek adına önceden risk değerlendirilmesi yapılması,
- İş yerlerinde çalışanlara eğitim vermek, temsilci seçmek, İSG organizasyonları hazırlamak ve gerekli teçhizatları bulundurmak,
- İş yerlerinde güvenlik ortamını oluşturmak, şartları iyileştirmek, tedbirler alıp takibini yapmak, riskleri belirleyip analiz etmek ve ortadan kaldırmak,
- İşyerlerinin yürütülen çalışmanın özelliğine göre tehlike sınıflarına ayrılması,
- İşyerlerinde İSG profesyonellerinin istihdamı,
- Çalışanların periyodik sağlık taramalarının yapılması,
- Tatbikat yapmak, acil durum ve tahliye planı oluşturmak,
- Meydana gelen iş kazası ve meslek hastalıklarını yasal süreç içerisinde bildirimini yapmak,
- İşyerlerinin çalışanlarına İSG eğitimlerini işe başlamadan önce, çalışma yeri ve iş değişikliğinde tekrarlanmasını sağlamalıdır,
- Çalışanlar için, hayati bir tehlike ile karşı karşıya geldiklerinde çalışmaktan kaçınma hakkının getirilmesi,
- Kaza riski taşıyan büyük çaplı sanayi kuruluşlarının, kaza önleme politika güvenli belgesi ve güvenlik raporu hazırlaması olarak belirtilebilir.

LİTERATÜR

Yılmaz (2013), makalesinde İSG’ nin birçok disiplini içinde barındıra bilen oldukça geniş bir yapıya sahip olduğu ve gerekliliklerin yerine getirilebilmesi için norm hukuka dayandırılan kamu gücüne ihtiyaç duyulduğuna değinmektedir. Çalışmasında, İSG kanununun 31.12.2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte tüm olası risklerin belirlenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını istemektedir.

Kılıkış (2013), makalesinde “6331” sayılı İSG Kanunu’nun iş kazaları ile meslek hastalıklarını önlemek ve İSG alanında yaşanan sorunlara kalıcı çözümler getirmek amacıyla Avrupa Birliği ve ILO normlarına uygun olarak hazırlandığının üzerinde durmuştur. İSG de yapılan yasal düzenlemeler işçiler için çalışma ortamlarının güvenli hale getirilmesi açısından oldukça olumludur fakat yeterli değildir. Bu noktada devletin yasaların uygulanabilirliğinin

denetleyici mekanizmalarını oluşturmalıdır. Aksi takdirde sadece yasa çıkarmak güvenlik kültürünün oluşturulmasında yeterli olmayacaktır” sonucuna varmıştır.

Baycık (2013) ise “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği’ ne ilişkin haklarında yeni düzenlemeler” adıyla yayınladığı makalesinde hukuki yaklaşımlarda bulunmuştur. Çalışmasında “6331” sayılı İSG Kanununun kapsamına işçi niteliği taşımayan kamu personelinin de dâhil edildiği, böylece kamu idareleri de anılan kanun ve bu kanuna dayalı olarak hazırlanan İSG mevzuatındaki yükümlülüklerle görevli hale geldiğini belirtmiştir. Bu itibarla, çalışanların önleyici ve tazmin edici nitelik taşıyan hakları bakımından hem özel hukuk hem de idare hukuku ilke ve kuralları uygulama alanı bulmaktadır.

Kaplan ve Eren (2018), makalesinde İSG algısının iş stresi etkilerini kamu hastanelerinde çalışan sağlık personeli üzerinde analiz etmiştir. Çalışmada, hastane yönetiminin İSG yükümlülüklerini yerine getirdiği algısı iş stresi üzerinde negatif bir etkiye, kamunun sorumluluklarını yerine getirmesi bakımından pozitif bir etkiye yol açtığı görülmüştür. Kamu çalışanlarının sorumlulukları üzerinde de anlamlı bir etki görülmemiştir.

METODOLOJİ

Araştırmanın Amacı

Türk kamu yönetimi idari teşkilat yapısı içerisinde merkez teşkilatı olan Milli Eğitim Bakanlığı’nın bir taşra teşkilatı olan Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okul ve kurumlarda temel İSG bilgisinin idareci ve çalışanlar tarafından algı ve farkındalık düzeyleri bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Bu kapsamda araştırmada tehlikesi en az olan işkollarında biri de eğitim sektörüdür. İdareci, öğretmen, memur ve hizmetlilerin İSG ile ilgili farkındalıkları sorgulanarak, kurumlarındaki İSG uygulamaları, bu uygulamalardaki sıkıntılar ve farkındalık seviyesi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca “6331” sayılı kanun gereği, temel İSG eğitiminin alınıp alınmadığı, alınan 12 saatlik temel İSG eğitiminin yeterli olup olmadığı, iş kazasına uğrama, meslek hastalığı geçirme ve demografik sonuçların Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü İSG farkındalık seviyesine etkileri araştırılmaktadır.

Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Bu çalışmadaki veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. Anket çalışması, rassal örneklem yöntemi kullanılarak, Millî Eğitim Bakanlığı’nın 19.08.2014 tarihli 2014/16 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi bağlamında Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nde “6331” sayılı yasanın 16. 17. 18. ve 30.maddelerine dayanılarak çıkartılan “Çalışanların İSG Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” gereği 2016 ve 2017 yılı mahalli hizmet içi eğitim planında yer alan, hizmet içi eğitim faaliyetleri kapsamında temel İSG eğitimi alan ve bu eğitimi almayan 261 personele (İdareci-Öğretmen-Memur-Hizmetli) yapılmıştır.

Çalışmada kullanılan anket üç bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların demografik bilgileri ile temel İSG bilgisi ve yeterliliği, okul ve kurumlarının herhangi bir sağlık kuruluşuna yakın olup olmadığı, öğrencilerin servis kullanıp kullanmadığı, kullananların ne tür sıkıntılar yaşadığı, herhangi bir meslek hastalığı ve iş kazası geçirip geçirmediikleri ve geçirenlerin ne tür bir iş kazası ve meslek hastalığı geçirdikleri sorgulanmaktadır. “6331” Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundaki kavramsal çerçevenin bilgilerinden, yararlanılarak geliştirilen ikinci bölümde, Türk kamu

yönetiminin ilgili yasa kapsamındaki yükümlülükleri sorgulanmaktadır. Üçüncü bölümde ise likert ölçekli sorulara yer verilmiştir.

Araştırmanın kapsamı, Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü merkez ilçelerinde görev yapan, “6331” Sayılı İSG yasası kapsamındaki çalışanları kapsamaktadır. Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı kurumların bünyelerinde ilgili yasa kapsamında 01.05.2018 itibarıyla toplam 18.104 personel görev yapmaktadır. Araştırma, Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki İpekyolu, Tuşba ve Edremit merkez ilçelerine bağlı 32 kurumun rassal örnekleme yöntemi kullanılarak 261 çalışanına uygulanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Temel İSG eğitimi bilgisinin “çalışma ve sınıf ortamı” faktörü ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

H₂: Temel İSG eğitimi bilgisinin “farkındalık” faktörü ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

H₃: İSG Bilinç Düzeyinde “cinsiyete” göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

BULGULAR

Demografik Özellikler ve Frekansları

Ankete katılan 261 kişinin yaş aralığı, %11’ i 22-25 yaş grubu, %29 (yaklaşık 1/3’ü) 25-30 yaş grubu, %21’i 30-35 yaş grubu, %19’ü 35-40 yaş grubu, %13’ü 40-49 yaş grubu ve %0,7’si ise 50-60 yaş grubu yüzdelerine sahiptir. Araştırmaya katılanların %57’si erkek %43’ ü kadındır. Öğretmenler tüm çalışanların %73’ünü, memur ve idareciler %13’ ünü, hizmetliler %1’ini oluşturmaktadır. Örneklem grubunun eğitim seviyeleri incelendiğinde %78’i lisans, %11’i yüksek lisans, %8’i ön lisans, %3’ ününde ortaöğretim mezunu olduğu görülmektedir. Anket çalışmasına katılanlar arasında en kalabalık grup %78 ile lisans mezunları oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Geçirdikleri İş Kazası Frekans Tablosu

İş Kazası	Frekans	Yüzde %
Herhangi bir iş kazası geçirmedi	255	97,9
Darbeden kaynaklı beyin kanaması	1	0,3
Düşme	2	0,6
Kesici bir alet ile yaralanma	1	0,3
İhmalen kaynaklı tüp kazası (sınıfta elma şekeri yaparken tüpü açık unuttum. İlk deneyimimdi)	1	0,3
Yaralanma (yüksek dolaptan burnuma dosya düşmesi)	1	0,3
İhmal, dikkatsizlik (sivri bir rafa kafamın çarpması)	1	0,3
Toplam	261	100

Araştırma sonucu ankete katılanların %98' i herhangi bir iş kazası geçirmediğini belirtmiştir. İş kazası geçirdiğini belirten katılımcıların ise genelde “düşme” ye bağlı iş kazası geçirdikleri anlaşılmıştır. Katılımcılara herhangi bir meslek hastalığı bilgisinin olup olmadığı sorulduğunda ise %80'i bir meslek hastalığı bilgisi olmadığını %20'i bir meslek hastalığı bilgisi olduğunu belirtmiştir.

Ölçüm Aracının Güvenirliği

Katılımcıların, çalıştıkları okul/kurum, unvan, cinsiyet, meslek hastalığı ve iş kazası geçirme durumlarına göre iş güvenliği düzeylerini tespit etmede kullanılan iş güvenliği ölçeğine vermiş oldukları cevapların ortalamaları karşılaştırılarak çıkarımlar yapılmıştır. Ankete katılan kişilere iş güvenliği düzeylerini belirlemek amacıyla uygulanan iş güvenliği ölçeği, faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizinde 42 yargı içeren ölçekte Cronbach α değeri 0.929 olarak bulunmuştur. Araştırmada Cronbach α değerinin 0.929 olması güvenilirlik analizinin test edilmesi amacıyla kullanılan veri setindeki güvenilirlik seviyesinin çok yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Güvenilirlik İstatistiği (Cronbach α) Değeri

Cronbach α Değeri	Standardize Cronbach α Değeri	Madde sayısı
0.929	0.933	42

Ölçüm Aracının Geçerliliği

Korelasyon deseninin sıkı olması değişkenler arasında arzu edilen bir sonuçtur. Bu sonuç ile ilgili Kaiser-Meyer-Oklin (KMO), 0.5 oranını kabul edilebilir seviyenin en alt sınırı olduğunu ifade etmiştir. KMO değerinin, 0.5-0.7 arası olması ortalama, 0.7- 0.8 arasında olması iyi, 0.8-0.9 arasında olması çok iyi ve 0.9 üzerinde olması çok büyük oranda iyi uyumlu olacağı anlamına gelmektedir. 16 maddelik veri setimiz için hesaplanan KMO değeri 0.889 olarak elde edilmiştir. Buradan veri setinin, faktör analizi için çok iyi olduğu söylenebilmektedir (Kaiser, 1974).

Tablo 3. Kaiser-Meyer-Oklin (KMO) Değeri

Kaiser-Meyer-Oklin (KMO) Değeri	Ki-Kare Değeri	Barlett Testi	p
0.889	5077.927	465	0.000

Geçerlilik analizi için yapılan Bartlett testinde ki-kare değeri oldukça yüksek ve buna bağlı olarak anlamlılık değeri 0,000 olarak hesaplanmıştır. Sıfır hipotezi reddedilmiştir, bunun anlamı veri setinin faktör analizi için uygun olduğudur.

Faktör Analizi ve Fark Testleri

Çalışmada faktör analizinde çalışılacak faktörleri belirlemek amacıyla öncelikle öz değeri 1'in üzerinde olan faktörler belirlenmiştir. Buradan öz değeri 1'in üzerinde olan 5 faktör grubu belirlenmiştir. Veri setine ait faktör sayısı ve açıklanan varyans yüzdeleri Tablo 4 ve Tablo 5' de gösterilmiştir.

Tablo 4. Faktör Analizi

Faktörler / Cronbach (α) / Ortalama	Ortalama	Faktör Yükleri	Varyans Açıklama Oranı
(F1) –İSG Bilinç Düzeyi -Cronbach (α)=0,899/Ortalama=3,127			%5,69
45-Hizmetlilerdeki İSG bilinci yeterli düzeydedir.	2,96	-,897	
44-Memurlardaki İSG bilinci yeterli düzeydedir.	3,13	-,875	
43-İdarecilerdeki İSG bilinci yeterli düzeydedir.	3,36	-,805	
42-Öğretmenlerdeki İSG bilinci yeterli düzeydedir.	3,18	-,768	
30-İSG kanununda çalışanları koruyan mevcut yasal düzenlemeler yeterlidir.	3,01	-,606	
(F2) -İSG Eğitiminin Önemi- Cronbach (α)= 0,930/Ortalama =4,482			%15,98
24- İSG eğitiminde hijyen eğitimi önemlidir.	4,68	,842	
32-Eğitim kurumlarında İSG dikkat edilmesi, eğitimdeki verimliliği, başarıyı ve kaliteyi artırır.	4,57	,839	
25-İSG eğitiminde Temel İlk Yardım eğitimi önemlidir.	4,70	,805	
23-İSG eğitiminde, Temel İSG Eğitimi önemlidir.	4,50	,779	
31-Her eğitim kurumu çalışanlarına İSG konusunda eğitim vermelidir.	4,54	,769	
33-Okullarda İSG dersinin olması çok önemlidir.	4,41	,755	
40-İSG ile ilgili tedbirlerin alınması öğrenciler üzerindeki ilgi ve alakayı arttıracaktır.	4,40	,741	
41-İSG farkındalığında eğitim Düzeyi önemlidir.	4,44	,739	
27-Çalıştığım kurumda, çalışanları İSG kültürü hakkında bilgilendirilmelidir.	4,32	,693	
20- İSG konuları ile ilgili öğrencilerle bilgi paylaşımı yapılmalıdır.	4,44	,630	
21-Türkiye’de yaşanan ölümlü iş kazaları Avrupa Birliği ülkelerine göre daha çoktur.	4,24	,616	
18-İSG ile ilgili tedbirlerin alınması eğitim kurumlarında başarıyı arttırmaktadır.	4,40	,590	
(F3) –Çalışma ve Sınıf Ortamı- Cronbach (α)=0,680/Ortalama =3,715			%4,10
9-Çalışma veya sınıf ortamımız İSG açısından gürültü için gerekli şartları taşımaktadır.	3,51	,826	
8-Çalışma veya sınıf ortamımız İSG açısından rutubet için gerekli şartları taşımaktadır.	3,52	,807	
7-Çalışma veya sınıf ortamımız İSG açısından aydınlık için gerekli şartları taşımaktadır.	4,08	,491	
(F4) –Farkındalık Düzeyi- Cronbach (α)=0,909/Ortalama =3,553			%33,85
37-Eğitim kurumunda karşılaşılabilecek iş kazası ve meslek hastalıkları hakkında bilgi sahibiyim.	3,61	,824	
34-Acil durum planları ve risk değerlendirmesi hakkında yeterli bilgiye sahibim.	3,48	,791	
36-Yangın söndürücülerin yerini ve kullanımını bilmekteyim.	3,55	,775	
35-Kişisel koruyucu donanımlar hakkında yeterli bilgiye sahibiyim.	3,46	,759	
38-Eğitim kurumunda herhangi bir iş kazası veya meslek hastalığı durumunda haklarımı bilmekteyim.	3,38	,740	
28- Çalıştığım kurumda, çalışmanın tehlike ve riskleri hakkında bilgi sahibiyim.	3,88	,676	
14- İSG bağlamında yasal haklarımı bilmekteyim.	3,49	,543	
(F5) –Koşullardan Memnuniyet- Cronbach (α)=0,861/Ortalama =3,661			%5,30
16-Çalıştığım kurumda risk değerlendirmesi yapılmaktadır.	3,60	,702	
15-Çalıştığım kurumda tehlikelerden kaynaklanan riskler konusunda yeterli önlemler alınmaktadır.	3,74	,670	
17-Risklerin tespiti açısından kendimi ve idarecileri yeterli görmekteyim.	3,61	,637	
4- İSG koşullarından memnunum.	3,62	,705	

Faktör analizinin amacı, birden fazla değişken arasındaki ilişkinin daha anlamlı ve özet biçiminde sunulmasını sağlamaktır. Böylece verilerin yapısını belirleyip veriyi yönetilebilir ve

üzerinde çalışılabilir makul bir değere dönüştürür faktör analizi. Çalışmamızda, faktör analizi yapılarak likert ölçeğindeki 42 ifadenin 5 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bunlar;

- ✓ İSG Bilinç düzeyi (F1)
- ✓ İSG eğitiminin önemi (F2)
- ✓ Çalışma ve sınıf ortamı (F3)
- ✓ Farkındalık düzeyi (F4)
- ✓ İSG koşullarından memnuniyet (F5)

Döndürülmüş faktör analizi tablosunda faktör yükü için kesim noktası olarak 0.40 değeri alınmıştır. Yani tabloda 0.30 değerinin altında faktör yükleri çıkarılmıştır. Tablodan görülebileceği gibi herhangi bir maddenin birden fazla faktöre yükleme yapmadığı, kendi faktörleri altında kararlı bir yapı oluşturdukları, yani kendi maddeleri ile korelasyonları yüksek diğer maddelerle düşük olduğu gözlenmektedir.

Tablo 5. Toplam Açıklanan Varyans Tablosu

Faktörler	Faktör Öz Değerleri			Toplam Varyans		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif Varyans%	Toplam	Varyans %	Kümülatif Varyans %
F1	12.702	30.243	30.243	11.921	28.382	28.382
F2	5.260	12.524	42.767	4.829	11.496	39.879
F3	2.715	6.465	49.232	2.404	5.725	45.604
F4	1.870	4.453	53.686	1.611	3.835	49.438
F5	1.420	3.381	57.067	.988	2.352	51.790

Yapılan Faktör analizi sonucunda elde edilen, öz değerleri 1’den büyük ve bu 5 faktör birlikte toplam varyansın yaklaşık %52’sini açıklamaktadır. Toplam varyansın %28.382’sini F1 yani “İSG Bilinç Düzeyi”, %11.496’sını F2 yani “İSG’de Eğitimin Önemi”,%5.725’i F3 yani “İSG’ de Çalışma ve sınıf ortamı”, %3.835’ i F4 yani “Farkındalık Düzeyi” ve %2.352’si de F5 yani “İSG Koşullarında Memnuniyet Algısı” açıklamaktadır.

Tablo 6. Bağımsız Örneklem t Testi Tablosu

		Levene testi (Varyansların eşitliği testi)		t testi		
		F	p	t	Df	p
Çalışma ve sınıf ortamı	Eşit varyans varsayımı	7.362	.007	1.9	225	.048
	Eşit varyans olmama varsayımı			2.03	224.30	.043*
Farkındalık düzeyi	Eşit varyans varsayımı	3.966	.048	2.72	225	.007
	Eşit varyans olmama varsayımı			2.77	223.1	.006*

*p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi

H₁: Temel İSG eğitimi bilgisinin “ortam gözetim” faktörü ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

H₂: Temel İSG eğitimi bilgisinin “farkındalık” faktörü ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 7. Bağımsız Örneklem t Testi Tablosu

		Levene testi (Varyansların eşitliği testi)		t testi		
		F	p	t	Df	p
İSG bilinç düzeyi	Eşit varyans varsayımı	.000	.989	2.294	226	.023*
	Eşit varyans olmama varsayımı			2.315	201.6	.022

*p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi

H₃: İSG Bilinç Düzeyi faktörünün cinsiyete göre arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 6’da yer alan temel İSG eğitim bilgisinin “Çalışma ve Sınıf Ortamı” ve “Farkındalık Düzeyi” faktörleri ile arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Modelde t testi anlamlılık değerleri, F3 (Çalışma ve sınıf ortamı) 0.043 ve F4 (Farkındalık düzeyi) 0.006 çıkmıştır. p<0,05’ ten küçük olduğundan Temel İSG eğitim bilgisi ile faktörler arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. H1 ve H2 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 7’de yer alan “İSG Bilinç Düzeyi” faktörünün cinsiyete göre arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Modelde t testi anlamlılık değerleri, p<0,05’ ten küçük olduğundan İSG Bilinç Düzeyi düzeyinde cinsiyete göre arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. H3 hipotezi reddedilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmanın teorik kısmında İSG kavramı, kamu yönetiminde İSG farkındalığı, çalışanlara verilen temel İSG eğitimleri anlatılmıştır. Araştırma kısmında ise anlatılan teorik bilgilerin ışığında hazırlanan sorularla Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü özelinde MEB yönetici ve çalışanlarının ilgili yasa kapsamındaki yükümlülüklerine yönelik İSG farkındalık düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonucu ankete katılanların %98’ i herhangi bir iş kazası geçirmediğini belirtmiştir. İş kazası geçirdiğini belirten katılımcıların ise genelde “düşme” ye bağlı iş kazası geçirdikleri anlaşılmıştır. Katılımcılara herhangi bir meslek hastalığı bilgisinin olup olmadığı sorulduğunda ise %80’i bir meslek hastalığı bilgisi olmadığını %20’i bir meslek hastalığı bilgisi olduğunu belirtmiştir. Bu verilerden katılımcıların meslek hastalığı bilgisinin yetersiz olduğunu anlaşılmaktadır. Ankete katılan Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarından 261 çalışanın %16’sı işinden kaynaklı bir meslek hastalığına maruz kaldığını belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında “herhangi bir meslek hastalığına yakalandım” yanıtı alınan %16’lık gruba sorduğumuz “hangi meslek hastalığına yakalandınız?” sorusuna ankete katılan Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü merkez ilçe çalışanlarının çoğunluğunu oluşturan öğretmenlerin özellikle tebeşir tozundan

kaynaklı “farenjit”, ayakta kalmadan kaynaklı “varis” ve idareci ile memurların ergonomik olmayan büro sandalye ile oturuş bozukluklarından kaynaklı “boyun fitiği” ve “bel fitiği” meslek hastalıklarının fazla olduğu belirlenmiştir.

Van il milli eğitim bünyesinde çalışan uzmanlar tarafından verilen 12 saatlik iş sağlığı güvenli eğitimi sonrasında “Farkındalık Düzeyi” ve “Çalışma ve Sınıf Ortamı” faktörleri ile arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, söz konusu eğitimi alanların almayanlara göre İş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinçlendiklerini ve çalışma ve sınıf ortamı durumu ile farkındalık düzeylerinin arttığı görülmektedir.

Kadın ve erkeğe göre “İSG Bilinç Düzeyi” faktörü arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Kadınların, İş sağlığı ve güvenliği konusunda erkeklere göre daha bilinçli oldukları sonucuna varılmıştır.

Çalışmamızın sonucu olarak, Kamu yönetiminde İSG alanında yapılmakta olan geliştirici ve denetleyici düzenlemeler çalışanların haklarını koruyarak, gelecekte meydana gelecek muhtemel iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenabilir olmasını sağlamaktadırlar. Öncelik insan sağlığının ve yaşamının devamlılığı olmasından dolayı çalışanların kaliteli ve verimli bir iş hayatı sürdürebilmeleri oldukça önemli bir kaynağın sağlıklı sürdürülebilmesi anlamına gelmektedir. Kamu yönetiminde İSG kültürünün hem çalışanlar hem de çalışma ortamında oluşturulması ve takipçisi olunması gerekmektedir. Kamusal alanda iş kazaları ve meslek hastalıklarının oranının düşük olması bilinen bir gerçek olsa da kültürün ve bilincin kamu yönetiminden genele yayılması da oldukça kıymetli bir kültürel miras oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Akı, E. (2013). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve çalışma yaşamına etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15, 3-24
- Baycık, G.(2013). Çalışanların iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin haklarında yeni düzenlemeler. *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 103-170.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2017). *İSG Kanunu Genel Yayın*. Çalışma ve sosyal Güvenlik Bakanlığı Genel Yayın, Ankara.
- Demir, B. (2017). 6331 Sayılı Kanun’un 6. Maddesi Yürürlük Ertelenmesinin Kamuda İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı Çalıştırması Açısından Değerlendirilmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 2(1), 23-36.
- ILO. (2018). *Safety and health at work*. <http://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/lang--en/index.htm> (Erişim: 5.12.2019).
- Kaiser, M.O. (1974). Kaiser-Meyer-Olkin measure for identity correlation matrix. *Journal of the Royal Statistical Society*, 52, 296-298.
- Kandemir, A. (2017). *Kamuda İş Sağlığı ve Güvenliği işlemleri 2020 yılına ertelenmemelidir*. <https://www.memurlar.net/haber/672419/kamuda-is-sagligi-ve-guvenligi-islemleri-2020-yilina-ertelenmemelidir.html> (Erişim: 5.12.2019).
- Kaplan, M. & Eren, M.E. (2018). İş Sağlığı ve Güvenliği Algısının İş Stresi Üzerindeki Etkisi: Kamu Hastanesinde Bir Araştırma. *MUKADDİME*, 9(2), 181-194.
- Kılıks, İ., Demir, S. (2012). İşverenin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verme yükümlülüğü üzerine bir inceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(1), 23-47.

- Kılıkış, İ., 2013. İş Sağlığı ve Güvenliği'nde Yeni Bir Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSGK). *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 15(1), 17-42.
- Korkut, A.G.G. & Tetik, A.G.A. (2013). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler ve Temel Sorunlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3),455-474
- SGK. (2017). *SGK İstatistik Yıllıkları*.
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari
(Erişim: 5.12.2019).
- Ünal, H. G., Yaman, K. & Gök, A. (2008). Türkiye'de Tarımsal İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Maliyeti Üzerine Bir Araştırma. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 14(4), 428-435
- World Health Organization (WHO). (1981). *Environmental health criteria*. (No. 16-19).
- Yar, N.S. (2018). “İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Üzerine Etkilerinin İncelenmesi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. (2013). Kamu Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Uygulanması. *Çalışma Dünyası Dergisi*, 1(2).